

„A bocsánatot is egyedül Isten adhatja”

INTERJÚ DR. ERDŐ PÉTERREL, MAGYARORSZÁG PRÍMÁSÁVAL,
ESZTERGOM-BUDAPESTI ÉRSEKKEL

Az interjú a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet I. objektumában készült a 2003. június 10-én megtartott ökumenikus kápolna-megáldás alkalmával, melyet Dr. Erdő Péter prímás, érsek, Dr. Bogárdi Szabó István, a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke és Dr. Szebik Imre evangélikus elnök-püspök tartott.

– 1952-ben születtem Budapesten, hogy még pontosabb legyek a Józsefvárosban, értelmiségi, katolikus családból. Hatan voltunk testvérek. Iskoláimat a Práter utcai általánosban, majd később, az akkor Szamuely névre hallgató Lónyay utcaiban folytattam. A pesti piaristáknál jártam középiskolába és ott is érettségiztem. Ezután behívtak katonának. Nagyatádon szolgáltam. Leszerelésemet követően az esztergomi Papnevelő Intézetben kezdtem meg a tanulmányaimat. Innen felhelyeztek Budapestre, a teológiai fakultásra, melyet akkor Hittudományi Akadémiának hívtak, és itt is végeztem. 1975-ben szenteltek pappá. Az utam ezután Dorogra vezetett, ahol két és fél évig szolgáltam káplánként. 1977-ben püspököm javaslatára Rómába mentem egyházzogot tanulni. 1976-ban teológiából doktoráltam. 1980-ban szereztem meg kánonjogból is a doktori fokozatot Rómában a Lateráni Egyetemen. Hazatérésem után az esztergomi Hittudományi Főiskolán tanítottam hat évig. Újból Róma következett pár esztendeig. Ekkor a Gergely Egyetemen tanítottam a kánonjogi fakultáson, különösen egyházi alkotmányjogi és jogtörténeti tárgya-

kat. 1988-ban hívtak meg a Budapesti Hittudományi Kar egyházzogji tanszékére, és ezt vezettem az elmúlt év végéig. Közben, azért visszajártam Rómába, így minden tanévben volt ott kurzusom. Idehaza az egyetem is kialakult, a fakultás bővült és 1992/93-tól Pázmány Péter Katolikus Egyetem néven folytatta működését. Először a Hittudományi Kar dékánja, majd az Egyetem rektora lettem 1998-tól 2003 legelejéig. Ezzel együtt, azért az egyházmegyében is számos feladatom volt. Így, pl. a társadalmi, oktatási, kulturális szakterületnek a püspöki helynöke is voltam néhány éven keresztül. A rektori pozícióból neveztek ki először székesfehérvári segédpüspökké. Ezt a rektori teendőimmel párhuzamosan végeztem és rendkívül érdekes tapasztalatokkal gazdagított. 2002. december 7-én kaptam a Szentatyától a kinevezést az Esztergom-Budapesti érseki tisztségre.

– **Tisztelt érsek úr! Mi a véleménye a bűnről és a bűnhődésről?**

– A bűn katolikus hitünk szerint egy olyan valódi, emberi cselekedet, amelyben az ember tudva és akarva szembeszegül Isten parancsával, Isten akaratával. Tehát a bűn

szabad döntésre képes, értelmét használni tudó embert feltételez. Nem ugyanaz a teológiai értelemben vett bűn és a jogi értelemben vett bűncselekmény. Nem is lehetséges az, hogy az állam, vagy az Egyház vagy bármely evilági szervezet minden erkölcsi értelemben vett bűnt büntető szankcióval sújtson, hiszen vannak belső bűnök és vannak olyan bűnök, amelyeket a társadalmi nyilvánosság nem is tud észrevenni.

– Tehát azt hiszem, hogy a bűnnek a dimenziója egy személyes kapcsolatban rejlik magával Istennel. A bocsánatot is egyedül Isten adhatja. Természetesen, ha a cselekmény más embert is megsért, hogy úgy mondjam harmadik személyt ebben az összefüggésben, tőle bocsánatot kell kérnünk, és jóvá kell tennünk a kárát, ha tudjuk. De hány olyan emberi bűn van, ami jóvátehetetlen kárt okoz. Ilyenkor csak az Istennek az irgalmában reménykedhetünk és csak az Isten az, aki teljes egészében meg tudja bocsátani a bűnöket. Tehát ez nem függ össze azal, hogy mondjuk valaki az állami börtön-

büntetését letölti vagy nem tölti le, hiszen az Isten rögtön is megbocsáthat az embernek. Most egy külön kérdés az, hogy hogyan kell a bűnök káros hatása ellen védeni a társadalmat. Tehát attól még, hogy Isten megbocsátja az ember bűnét, ez nem azt jelenti, hogy a társadalomnak is mindent el kell néznie. Tehát vannak olyan magatartások, amelyeket bizony a társadalom éppen a védelme érdekében köteles szankcionálni. Azt hiszem, hogy ez az a sajátos helyzet, ami például a büntetés-végrehajtásnak a területén érződik. Lehet olyan, hogy az ember megtér, lehet olyan, hogy más ember lesz, miközben még bizony a régi cselekedeteinek keserű következményeit viselnie kell. De hát így van ez, mert a lelket egyedül Isten vizsgálja és a társadalomnak az a kötelessége, hogy az emberhez méltó életkörülményeket biztosítsa a tagjai számára.

– Ehhez bizony hozzátartoznak a büntető szankciók is.

– Akkor ez már a büntetés kategóriájába tartozik?

– Igen, de nem teológiai értelemben, hiszen a büntetőjogi elméletekből nagyon jól tudjuk azt, hogy nemcsak az igazságos rend helyreállítása, vagy pláne a megtorlás a célja a büntetésnek, hanem bizony az elkövetőnek a megjavítása is, tehát egyfajta nevelő célzata, célja van a büntetésnek, és célja a társadalomnak az önvédelme is. Tehát azt hiszem, hogy a többféle cél közül egyik-másik megvalósulhat a lelki érés és tisztulás folyamán, nagyon sokat tud segíteni, pl. a lelkipásztori szolgálat abban, hogy a büntetésnek ez a célja, vagyis a tettesnek a megjavítása, megváltoztatása tényleg megvalósuljon.

– Kérem fejtsse ki véleményét a börtönök hitéletének jelentőségéről, miért fontos ön szerint a börtönpasztoráció?

– A börtönben végzett lelkipásztori szolgálat azért fontos, mert a fogvatartottak határhelyzetben vannak, az életüknek egy krízisét élik át ilyenkor. Már maga az egy sikertelenség, hogy lebuktak, elítélték őket, hogy börtönbe kerültek. És hát milyen körülmények közül jönnek a legtöbben.

– Ez egy alkalom arra, hogy a megrendült emberhez közel vigyük Istennek jó hírét. Azt hiszem mindenképpen fontos a lelkipásztorok számára, de fontos a fogvatartottak számára is, mert egy lehetőség arra, hogy új emberré váljanak.

– A börtönlelkészi szolgálat közel félévszázad után újra indult. Mi a tapasztalata ezzel kapcsolatban?

– Először is azt látjuk, hogy Magyarországon nem elég erőteljes még a börtönlelkészi munka. Katolikus részről el kell mondanunk, hogy viszonylag kevés munkatársunk tudja teljesen ennek szentelni az idejét. A paphiány miatt sok diakónus és világi hívő is van, aki ilyen megbízatást kap. Talán azt is el lehet mondani, hogy ezek a tapasztalatok két oldalról látszanak. Egyrészt az Egyház egész kö-

zössége viszonylag keveset tud még róla, másrészt, akik személyesen dolgoznak benne, azok azt mondják, hogy csodálatos munka és nem látványos de megéri, mert nagyon mély emberi élmények és tapasztalatok jelennek meg ebben a munkában, olyanok, amit még a lelkipásztor sem találhat másutt.

– Milyen lelki segítséget tudnak nyújtani a fogvatartottaknak a börtönökben, illetve szabadulásuk után?

– Nyilvánvaló, hogy az istentiszteletek például ebben az új kápolnában is alkalmat jelentenek, arra hogy a belső szabadságot átéljék, akik részt vesznek benne és meginduljanak az Istenhez vezető úton. Ugyanakkor természetesen van egyfajta szociális és karitatív jellege is ennek, tehát több börtönben előfordul az, hogy éppen a börtönlelkészek anyagiilag is vagy ajándékok közvetítésével is tudják segíteni a fogvatartottakat. A börtönből szabadult embereknek a kísérése szintén hozzátartozik az ilyenfajta lelkipásztori szolgálathoz, de persze ez veszélyekkel is jár, hiszen nem mindenki javul meg tényleg és bizony sokszor azok a szociális munkások, vagy akár lelkipásztorok, akik a szabadultakkal foglalkoznak, maguk is bűncselekmény áldozatai lehetnek, pl. lopásról vagy más erőszakos bűncselekményekről is hallottunk ilyen vonatkozásban. Mégis olyan kapcsolat ez, mely sok embernek segít, hogy a nonmális életben újra megtalálja a helyét.

– A Katolikus Egyház milyen támaszt tud nyújtani a börtönben lévő fiatalok elítéltek lelki erősítésében, például a kábítószer csábítása ellen, a bezártság elviselésében, és különösen azok számára, akiket nem látogat a családja, vagyis akik teljesen magukra maradtak?

– A levelezésnek régi múltja van. Talán még a rendszerváltozás előtt kialakult az a szokás, hogy egyházi személyek leveleket írtak vagy levélkapcsolatokat létesítettek

fogvatartottakkal, éppen azért, hogy ne érezék magukat teljesen egyedül, néha ajándékot küldtek nekik, így ennek egy egész gyakorlat a fejlődött ki már annak idején. Az hiszem, hogy ezt most is érdemes folytatni. Természetesen a kábítószer és egyéb nagyon komoly veszélyek inkább a büntetés-végrehajtási intézményekre tartoznak, hiszen itt fizikailag kell megakadályozni bizonyos dolgokat, ezért ebben a lelkész nem illetékes. Amennyit lelkési eszközökkel tenni lehet, tehát az emberi megszólíttóság, az emberi megragadottság érzése, a remény érzésének erősítése, ez tartozik a lelkész feladatai közé is. Egy másik kérdés, hogy szabadulás után esetleg olyan közösségek, csoportok, amelyek volt kábítószeresekkel vagy a kábítószerrel leszokni kívánókkal foglalkoznak, segíthetnek abban, hogy ezek az emberek is visszataláljanak a társadalom normális életébe.

– **Hogyan tudják segíteni a szabadultakat az új élet kezdésében (munkahely, lakáskeresés, lelki vezetés, gondozás)?**

– Szerény mértékben, hiszen az Egyháznak nincs sok munkahelye, amelyet fel tudna ajánlani, és azt hiszem, hogy a társadalmi hatásunk vagy a rendelkezésünkre álló anyagi eszközök sem biztosítják azt, hogy mondjuk lakást adjunk mindenkinek, aki kiszabadul börtönből. Esetenként elő szokott fordulni, hogy a börtönlelkész ajánlása valakinek megkönnyíti az utat valamilyen munkahely felé, vagy lehetőséget kap arra, hogy egy kezdő fázisában az életének valahol egy emberhez méltó lakást találjon. Ezek azonban volumenükben elég szerény kezdeményezések.

– **Térjünk most át egy másik problémára. Nevezetesen arra, hogy a társadalom erkölcsileg kibillent egyensúlyából. A korábban nagyjelentőségűnek számító becsület, az adott szó, a bizalom, a szeretet szavak leértékelődtek. Mit**

lehet ez ellen tenni ön szerint, és mi a véleménye a mai társadalom erkölcsi állapotáról?

– Az erkölcsnek nagyon sok vonatkozása és nagyon sok nézőpontja van. Biztos az, hogy a mai társadalom mindenütt a világon bizonytalan, döntésre nehezen képes emberekből áll.

Csere László bv. dandártábornok, a Fővárosi Bv. Intézet parancsnoka és Erdő Péter prímás, komárom-csztergomi érsek

– Úgy érezzük, hogy a körülöttünk folyó élet nem igazolja vissza azt, aki becsületesen végzi a munkáját, nem azzal lehet a legkönnyebben és a legbiztosabban megélni sem, mégis vannak a mostani világnak is olyan vonásai, amelyeket erkölcsi értékeknek látunk. Ilyen például az, hogy a mai ember fogékonyabb az élményekre, a látványokra, a nagy érzelmi hatásokra, legyen az akár zene, vagy színdarab vagy, számítógépes produkció, látjuk a nagy koncertek sikerét, látjuk azt, hogy egyházi rendezvények mennyire tudják vonzani az embereket és az az érzelmi hatás, amit keltenek, sokszor tartósan megmarad egyekben. Tehát azt hiszem, hogy ez például a börtön pasztorációban is egy lehetőség, ez egy olyan értéke a mai társadalomnak és a mai embernek, amit nekünk is meg kell ragadni.

– **Tisztelt érsek úr! Hogyan látja az egyházak szerepét a mai társadalomban, és milyen**

szerepe van, lesz az Katolikus Egyháznak a XXI. században?

– Más, mint amilyenre vártunk. Azt gondoltuk, hogy egy lineáris folyamattal állunk szemben. Egyre inkább elvilágiasodik a világ, egyre kevesebbet törődik a természetfeletti valósággal, Isten személyével és e helyett azt látjuk, hogy elemi vallási igény jelenik meg, sokszor nem is egy-egy tételes vallás formájában fakad az emberek és a társadalom szívéből. A harmadik világban, óriási mértékben látszik ez, de látszik ez nálunk is. Tehát az Anyaszentegyháznak nagy feladata, hogy szót értsen ezzel az igénnyel. Úgy tudja a saját üzenetét átadni, hogy az a mai ember számára is érthető legyen, mert igény van rá.

– Végül egy személyes kérdés. Milyen érzés volt és mit jelentett az ön számára a mai kápolnaavatás?

– Nagy öröm volt számomra. Azokra az idősebb paptestvérekre emlékszem, akik még belülről ismerték a börtönt, és nem hogy kápolnájuk nem lehetett, de misézniük is titokban kellett egészen kicsi edényekből és mazsolaszőlőből, amit behoztak és megrágtak, aztán úgy erjesztették meg a levét. Ehhez képest most más világot élünk, és az, hogy lelkészként, papként szolgálhat valaki a fogvatartottak javára ez azért egy új, egy szabadabb világnak a jele, ahol az embert, mint hívőt is tisztelik és tiszteli a társadalom. Azt hiszem, hogy ezért öröm és ünnep volt a mai nap.

– Köszönöm az interjút érsek úr!

Szabó István

Dr. Bogárdi Szabó István, a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke, Dr. Erdő Péter prímás, érsek és Dr. Szebik Imre evangélikus elnök-püspök